

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวถึงในบทนี้ จะเป็นการนำเอาความคิดเห็น หลักการ แนวปฏิบัติ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์ และการนิเทศการฝึกสอน ทั้งที่เป็นของไทยและต่างประเทศมาเสนอ โดยเสนอในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อต่อไปนี้ เป็นลำดับ ไปดังนี้

1. คุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์
2. บทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์
3. โครงสร้างและการดำเนินงานการนิเทศการฝึกสอน
4. องค์ประกอบที่ช่วยในการนิเทศการฝึกสอน

ในการนำเสนอวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับแต่ละหัวข้อ จะนำเสนอเอกสารหรือบทความ ที่ได้จากการสัมมนาเป็นลำดับแรก ต่อจากนั้น จะเป็นการนำเสนอความคิดที่ได้จากหนังสือ ต่าง ๆ และจะได้นำเอาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแต่ละหัวข้อมาเสนอเป็นลำดับสุดท้าย อนึ่ง ในการนำเสนอแต่ละตอนนี้ จะเสนอสิ่งที่ได้ทำขึ้นในประเทศไทยก่อน ต่อจากนั้นจึงจะเสนอ สิ่งที่ได้ทำขึ้นในต่างประเทศเป็นลำดับถัดไป

1. คุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์

จากการสัมมนาที่วิทยาลัยครูลำปาง¹ ได้มีการอภิปรายและสรุปความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ เสนอไว้พอสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์นั้น ต้องเป็น ผู้มีศรัทธาในการนิเทศ มีคุณธรรมและมีความยุติธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักนำหลักจิตวิทยา มาใช้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นได้ดี อีกทั้งมีใจกว้าง ยินดีรับฟัง

¹ วิทยาลัยครูลำปาง, การสัมมนาอาจารย์นิเทศก์โครงการฝึกหัดครูชนบท ระหว่างวันที่ 22 - 31 กรกฎาคม 2517, (ลำปาง : แผนกเอกสารการพิมพ์วิทยาลัยครู ลำปาง , 2517), หน้า 49.

ความคิดเห็นของผู้อื่น รู และเคยมีประสบการณ์ในการสอนระดับประถมมาแล้ว พร้อมทั้งสามารถจะสาธิตการสอนได้ นอกจากนั้น จะต้องเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างแก่นักศึกษาฝึกสอน และรู้จักปรับตัวให้ก้าวหน้า ทันกับแนวคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทางการศึกษาอยู่เสมอ

ต่อมาในการสัมมนาที่วิทยาลัยครูจันทบุรี² ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ไว้พอสรุปได้ว่า ประการสำคัญที่สุดของอาจารย์นิเทศก์จะต้องรู และเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ และต้องเป็นผู้สนใจในการทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนและโรงเรียนฝึกสอนเสมอ นอกจากนั้น จะต้องมีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อสภาพสังคม ที่ แวดล้อม ประสบผลสำเร็จในการเป็นอาจารย์ในวิทยาลัย และมีประสบการณ์ในการสอนชั้นประถมศึกษามาแล้ว และประการสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ต้องพยายามทุกทางที่จะศึกษาหาวิธีนิเทศการสอนให้ได้ผลดีที่สุด

กรมการฝึกหัดครู³ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์เป็นบุคคลสำคัญที่สุดคนหนึ่งในการที่จะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนเข้าใจ และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีที่เขาได้ร่ำเรียนมาจากสถานฝึกหัดครูและภาคปฏิบัติที่เขาได้ประสบอยู่ในขณะปฏิบัติงานฝึกสอน ในการที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้เทศจึงเป็นเครื่องชี้ว่า อาจารย์นิเทศก์มีคุณสมบัติพร้อมแล้วที่จะแนะนำและส่งเสริมนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าอาจารย์นิเทศก์มีคุณสมบัติ 10 ประการต่อไปนี้หรือไม่ คือ

1. พร้อมและเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน

เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน

² วิทยาลัยครูจันทบุรี , การสัมมนาอาจารย์นิเทศก์วิทยาลัยครูภาคกลาง
31 ม.ค. - 4 ก.พ. 2520, (จันทบุรี : วิทยาลัยครูจันทบุรี, 2520),
หน้า 125 - 126.

³ กรมการฝึกหัดครู , คู่มือปฏิบัติสำหรับครูในโครงการฝึกหัดครูชนบท
(พระนคร : แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2505), หน้า 32 - 33.

2. มีอารมณ์ดี สามารถที่จะทำงานร่วมกับครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างเป็นกันเอง.

3. เอาใจใส่ในการสังเกตการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน

4. สามารถแสดงวิธีสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาดูได้

5. เต็มใจที่จะสละเวลาว่างเพื่อช่วยเหลือครูพี่เลี้ยง และแนะแนวทางให้

นักศึกษาฝึกสอนได้ทราบแนวใหม่ ๆ ของการศึกษา สามารถดำเนินการจัดประชุมครูและนักศึกษาฝึกสอนได้ดี.

6. เต็มใจที่จะสละเวลาว่างในวันหยุดไปช่วยและร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนา

หมู่บ้าน

7. พยายามที่จะช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งบางครั้งอาจทำสิ่งที่ผิดพลาดได้

8. เต็มใจที่จะเป็นนักประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็น และปรึกษาหารือใน

การวางแผนงานร่วมกับครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนชาวบ้านได้เสมอ

9. เป็นผู้ประสานงานที่ดีกับครูและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ

10. ปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า ทันกับแนวคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทางการศึกษา

อยู่เสมอ

วิชัย วงศ์ใหญ่⁴ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า อาจารย์

นิเทศก์ควรทำงานด้วยความศรัทธา มีความรักในอาชีพ ไม่เอาเปรียบเด็ก จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่านิเทศ และการตรวจตรา การที่อาจารย์นิเทศก์ไปโรงเรียนก็เพื่อตรวจ

แนะนำ แก้ไข ไม่ใช่ตรวจเพื่อจับผิด นอกจากนั้นจะต้องรู้และเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการ

ฝึกหัดครูเป็นอย่างดีจริง ๆ มีความเข้าใจในกลวิธีสอนที่ดี และศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ ควร

จะเคยได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนิเทศการฝึกสอนมาแล้ว และถ้าจะให้ดีจริง ๆ ควรจะได้มี

ประสบการณ์ในการสอนระดับชั้นที่จะไปนิเทศการสอนนั้นอย่างน้อย 3 ปี

⁴ วิชัย วงศ์ใหญ่, "ฝึกสอน" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 9, (เมษายน, 2514), หน้า 53.

สมาคมการฝึกสอนของสหรัฐอเมริกา⁵ ได้เสนอคุณลักษณะเพื่อถือเป็นมาตรฐานในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์นิเทศก์ไว้ 12 ประการดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ในการสอนในระดับการศึกษาที่นักศึกษาของตนกำลังทำการสอนอยู่ อย่างน้อย 3 ปี
2. สำเร็จการศึกษา หรือได้เรียนวิชาที่นิเทศอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี
3. เป็นผู้เข้าใจในบทบาทของบุคลากรอื่นในโครงการนิเทศการฝึกสอนด้วยกัน
4. มีความรู้ความเข้าใจในโครงการฝึกสอน บุคลากรและปรัชญาของโรงเรียนฝึกสอน
5. เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ สามารถจะวิเคราะห์ ตรวจสอบและตัดสินได้ว่าวิธีสอนใดสอดคล้องกับทฤษฎีแห่งการเรียนรู้หรือไม่ เพียงไร
6. เป็นผู้มีความสามารถในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้เป็นตัวอย่างในการเรียนการสอน ในระดับชั้นที่ตนกำลังนิเทศการสอนอยู่ได้
7. เต็มใจและมีใจรักในหน้าที่แห่งความเป็นอาจารย์นิเทศก์ของตนอยู่เสมอ
8. มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโครงสร้างและขบวนการเรียนรู้ของวิชาต่าง ๆ ในระดับการศึกษาซึ่งตนกำลังทำการนิเทศอยู่เป็นอย่างดี
9. มีลักษณะของความเป็นผู้นำ
10. สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในวงงานเดียวกันได้อย่างดีและอย่างมีประสิทธิภาพ
11. มีความเข้าใจในการฝึกสอนเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความเข้าใจอย่างกว้างขวางในวิธีดำเนินงานโครงการฝึกสอนแบบอื่น ๆ ด้วย
12. สามารถนำเอาความรู้ ความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ลงไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเหมาะสม

⁵ Association For Student Teaching, The College Supervision, : Standard For Selection and Function (Washington The Association Press, 1966), pp. 6 - 7.

งานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์

ในปี พ.ศ. 2514 สุขุมาลัย ชูวิวัฒนาวานิช⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1 โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนสายสังคมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นโดยเฉลี่ยเกี่ยวกับนักศึกษาฝึกสอนในด้านการสอน การวัดผล การจัดชั้นเรียน และการปกครองชั้น ค่านุคลิกภาพ ด้านความเจริญงอกงามทางอาชีพ และค่านิยมสัมพันธพบว่าความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์และครู - อาจารย์พี่เลี้ยง ส่วนใหญ่สอดคล้องกัน แต่ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความสามารถของพวกเขาอยู่ในเกณฑ์ และจากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า สถาบันฝึกหัดครูควรพิจารณาเลือกเฟ้นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นอาจารย์นิเทศก์และจัดให้ไปนิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ อาจารย์นิเทศก์ควร ได้มีการวางแผนงานอย่างดี เกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนและควรให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาให้มากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2515 นาคยา ภัทรแสงไทย⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการฝึกสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งพอสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ได้ว่า อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางด้านการศึกษาฝึกสอนน้อย คือมีประสบการณ์มาเพียง 1 - 5 ปีเท่านั้น และอาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เพื่อให้การนิเทศการสอนมีประสิทธิภาพดี อาจารย์นิเทศก์ควรได้ศึกษาวิชาหลักการนิเทศการศึกษา - มนุษยสัมพันธ์ ปรัชญาการศึกษา และการแนะแนว และในงานวิจัยนี้ได้เสนอแนะว่าในการแต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์ ควรคัดเลือกจากผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์และทางคณะศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ควรจะได้ปรับปรุงหลักสูตรเนื้อหาวิชา โดยจัดให้นักศึกษาครู

⁶ สุขุมาลัย ชูวิวัฒนาวานิช " ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1 " (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515)

⁷ นาคยา ภัทรแสงไทย, " ปัญหาการฝึกสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร " (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518)

ได้เรียนวิชาการประถมศึกษา การมัธยมศึกษา ศึกษาดนตรีศึกษา จิตวิทยาการศึกษาและการ
แนะแนว

ในปีเดียวกันนี้ ประนอม เกษชัย⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนของ
นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" ซึ่งพอสรุปผลการวิจัยได้ว่า นักศึกษามีปัญหา
ในเรื่องอาจารย์นิเทศก์มานิเทศการสอนไม่สม่ำเสมอ เกรงรักมากในระยะเวลาที่ใกล้จะหมด
กำหนดการฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ไม่อุทิศเวลาในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาฝึกสอนอย่าง
เพียงพอ ไม่ค่อยช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาพฤติกรรมด้านการสอนเท่าที่ควร ชัดแย้งกันเองในเรื่อง
การให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอน แม้จะเป็นอาจารย์นิเทศก์สายเดียวกัน นอกจากนั้น ยังมี
ปัญหาอาจารย์นิเทศก์ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาและขาดความสนใจในการแก้ปัญหา
เฉพาะหน้า

2. บทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

ฝ่ายฝึกสอน มศว. ประสานมิตร⁹ ได้กำหนดบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้
พอสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. คอยตรวจตราพิจารณาผลงานของนักศึกษาฝึกสอนเป็นระยะ ๆ
2. ปรึกษาหารือกับนักศึกษาฝึกสอนหลังจากการไปตรวจแต่ละครั้ง ซึ่งอาจมี
ปัญหาบางประการที่ต้องแก้ไข
3. ช่วยชี้แจงนักศึกษาฝึกสอนถึงแหล่งที่จะแสวงหาอุปกรณ์การสอน
4. พิจารณาผลงานของนักศึกษาฝึกสอน
5. พบปะปรึกษาหารือกับอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนฝึกสอนเสมอ ๆ

⁸ ประนอม เกษชัย, "ปัญหาการฝึกสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ ปรียญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518)

⁹ มศว. ประสานมิตร, แนะแนวนิสิตฝึกสอน (กรุงเทพฯ: มศว.
มศว. ประสานมิตร, 2518), หน้า 16.

6. ให้ความช่วยเหลือแก่อาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อว่าอาจารย์พี่เลี้ยงจะได้มีโอกาสทำหน้าที่ และรับผิดชอบได้เต็มที่ ซึ่งจะเป็นผลดีแก่การฝึกสอน

จากหนังสือเรื่องการเตรียมนักเรียนฝึกสอนของ ว.ค. อุตฺรคิตฺต¹⁰ ได้กล่าวถึงบทบาท หรือหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ตรวจโครงการสอน บันทึกการสอน
2. ให้คำแนะนำ เสนอแนะวิธีการ วิจารณ์และให้คะแนนการสอน
3. ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่นักศึกษาฝึกสอน
4. สาคิการสอน
5. สัมมนานักศึกษาฝึกสอน
6. จัดหาและรวบรวมวัสดุอุปกรณ์และแนะแหล่งวิชาในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาฝึกสอนได้ใช้อุปกรณ์ในการสอน
7. ส่งเสริมความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้าน
8. จัดหาตลาดและส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้าน
9. ประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยราชการ เพื่อให้รู้ความต้องการและทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี
10. ควบคุมดูแล และให้สวัสดิการในการทำงานและความเป็นอยู่ของนักศึกษาฝึกสอน

จากคู่มือการฝึกสอนของ ว.ค. นครสวรรค์¹¹ ได้กล่าวถึงบทบาทและภาระหน้าที่ของ อาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัยไว้หลายประการ พอสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

¹⁰ ว.ค. อุตฺรคิตฺต, การเตรียมนักเรียนฝึกสอน (อุตฺรคิตฺต : ฝ่ายเตรียม การฝึกสอน, 2514), หน้า 28.

¹¹ ว.ค. นครสวรรค์, คู่มือการฝึกสอน (นครสวรรค์ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2516), หน้า 38.

1. งานทั่วไป

- 1.1 ติดต่อประสานงานกับครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ และบุคคลอื่น ๆ ผู้มีหน้าที่
เกี่ยวข้องรับผิดชอบต่องานการฝึกสอน
- 1.2 ควบคุมดูแลนักศึกษาฝึกสอนในด้านความประพฤติและระเบียบปฏิบัติ
ต่าง ๆ
- 1.3 จัดทำเอกสารสถิติและรายงานต่าง ๆ ด้านการฝึกสอน
- 1.4 เบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้แก่นักศึกษาฝึกสอนชนบท
- 1.5 รับผิดชอบงานพาหนะไปส่งตามหน่วยฝึกสอน
- 1.6 ควบคุมการจ่ายเงิน การซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในหน่วยฝึกสอน
- 1.7 ดำเนินการซ่อมสร้างที่พักและเครื่องใช้ต่าง ๆ ในหน่วยฝึกสอน
- 1.8 สั่งงาน มอบหมายงานประจำวันให้แก่ศึกษาฝึกสอนตามหน่วยต่าง ๆ
- 1.9 จัดสวัสดิการให้แก่ศึกษาฝึกสอน
- 1.10 เป็นที่ปรึกษาของนักศึกษาฝึกสอน
- 1.11 จัดการประชุมพิเศษ เพื่อเตรียมตัวนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกปฏิบัติงาน

2. นิเทศการสอน

- 2.1 ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอนในการสอน การปกครอง
ชั้นและงานกิจกรรมในชั้นเรียน
- 2.2 ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้แก่ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน
- 2.3 ตรวจสอบบันทึกการสอนและให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องในการสอน
- 2.4 ร่วมกับโรงเรียนฝึกสอนวางโครงการด้านการสอนและการพัฒนา
โรงเรียน
- 2.5 จัดการสัมมนานักศึกษาฝึกสอน เพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในด้าน
การสอน
- 2.6 วัดผลการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนตามเกณฑ์ที่วิทยาลัยกำหนด
- 2.7 ควบคุมดูแลนักศึกษาฝึกสอนในด้านกรปฏิบัติงานและความประพฤติให้เป็นไป

ในหนทางที่ถูกต้องควร

2.8 -แนะแหล่งความรู้ที่จะคนควาได้ ให้แก่นักศึกษาฝึกสอน เพื่อช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้อย่างเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการสอน

ฝ่ายการฝึกสอนของ ว.ค. อุครธานี¹² ได้กำหนดบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัยไว้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เตรียมนักศึกษาออกนอกฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพสูง
2. นิเทศการสอน
3. ให้ความปรึกษา แนะนำครูพี่เลี้ยงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. หาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนของนักศึกษาครูและโรงเรียนในท้องถิ่น
5. ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน
6. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับวิทยาลัย
7. จัดให้มีการผลิตเอกสารและตำราเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
8. ติดตามและประเมินผลงานของนักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เสนอต่อวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางแก้ไข

ในต่างประเทศ กุค¹³ (Cook) และคณะ ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้หลายประการ ซึ่งพอสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. สังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนอย่างมีหลักการ
2. เตรียมการมอบหมายงานให้นักศึกษารับไปดำเนินการ
3. คำนึงและประดิษฐ์วัสดุอุปกรณ์การสอน
4. นิเทศการสอนนักศึกษาฝึกสอนในบ่อยครั้งพอควร

¹² ว.ค. อุครธานี, เส้นทางสู่การพัฒนาชุมชน (ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภักดิ์, 2519), หน้า 14.

¹³ Kermit A. Cook And Others, Student Teaching in The Secondary School (Iowa : W.M.C. Brown Co., 1954), pp. 4 - 8.

5. เข้าร่วมสัมมนาการฝึกสอนกับนักศึกษาฝึกสอนทุกครั้ง
6. ให้คำปรึกษาปัญหาการสอน การเตรียมบทเรียนแก่นักศึกษาฝึกสอนด้วยตนเอง
7. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนฝึกสอนในด้านการพัฒนา
8. ฝึกการทำงานให้แก่นักศึกษาฝึกสอนด้วยการร่วมทำงานกับนักศึกษาฝึกสอน

ด้วยตนเอง

9. หาทางส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีการประเมินผลตนเอง
10. ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนในการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนพัฒนาการและความต้องการในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาเป็นกรณีเฉพาะราย เป็นต้น
11. หาวิธีการที่ดีในการประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษา
12. สาธิตการสอนให้นักศึกษาฝึกสอนและครูพี่เลี้ยงได้ดู

ต่อมา สตีฟส์¹⁴ (Steeves) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ข้อหนึ่งว่า หน้าที่สำคัญอันหนึ่งของอาจารย์นิเทศก์คือการวิจารณ์การสอนของนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งกระทำทั้งโดยทางวาจาหรือการเขียนข้อความชื่นชม ในการวิจารณ์ดังกล่าวนี้ มีสิ่งควรระวังอย่างยิ่งว่าไม่ควรจะกระทำให้เป็นพิธีรีตรองเอาจริงเอาจังโดยเค็ดขาด แต่ควรกระทำไปในแนวของการมุ่งพัฒนาปรับปรุงอาชีพครูมากกว่า อย่าใช้การวิจารณ์เป็นอาวุธเพื่อให้นักศึกษาหวาดกลัว อาจารย์นิเทศก์จะต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้นำ ที่ปรึกษาและเพื่อนไปพร้อม ๆ กันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักศึกษาฝึกสอน

แมค-ครีรี¹⁵ (Mc-Creery) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้พอสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์นั้นจะต้องทำงานร่วมกับอาจารย์อื่น ๆ ในสถาบันฝึกหัดครู และทำหน้าที่

¹⁴ Frank L. Steeves, You Will Have a Fun in Student Teaching (Minnesota : Burgess Publishing Company, 1956), pp. 24 - 25.

¹⁵ Gene S. Mc-Creery, Handbook For Student Teaching (Bangkok : Thai - American Audio - Visual Service, 1960), pp. 26 - 27.

นิเทศการฝึกสอนแก่นักศึกษาฝึกสอน รวมตลอดถึงการประเมินผลการฝึกสอนด้วย นอกจากนี้
 ยังจะต้องทำหน้าที่จัดวางแผนโครงการการฝึกสอนร่วมกับโรงเรียนฝึกสอนและคอยแก้ปัญหาและ
 ความไม่เข้าใจต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างโรงเรียนกับนักศึกษาฝึกสอน

นอกจากนั้น ไฮน์ส์¹⁶ ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศไว้ว่า งานของ
 อาจารย์นิเทศนั้นมีมากมายหลายอย่าง แต่อาจสรุปรวมเป็นงานประเภทใหญ่ในบทบาท 3 ประการ
 ต่อไปนี้ คือ

1. บทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์และประสานงานการฝึกสอน
2. บทบาทในด้านการนิเทศการสอนแก่นักศึกษาฝึกสอน
3. บทบาทในฐานะเป็นผู้ร่วมงานคนหนึ่งในโครงการการนิเทศฝึกสอนของวิทยาลัย

ในปี ค.ศ. 1966 สมาคมการฝึกสอนของสหรัฐอเมริกา¹⁷ ได้กำหนดบทบาทและ
 ภาระหน้าที่ที่อาจารย์นิเทศควรปฏิบัติไว้ ดังต่อไปนี้

1. อาจารย์นิเทศควร เป็นผู้คอยช่วยเหลือผู้อำนวยการฝึกสอน ในการกำหนดหน้าที่
 และขอขหายในควมรับผิดชอบของนักศึกษาฝึกสอน
2. อาจารย์นิเทศควรทำหน้าที่ปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกสอนให้มีความรู้ความเข้าใจ
 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่จะไปทำการฝึกสอน
3. อาจารย์นิเทศควรทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวิทยาลัยกับ
 โรงเรียนฝึกสอน

¹⁶ Allyn Clayton Haines, Guiding the Student Teaching Process in Elementary Education (Chicago Rand Mc nally, 1960), pp. 37 - 52 .

¹⁷ Association for Student Teaching, op. cit, pp. 5 - 6.

ในปี ค.ศ. 1966 สเตรทมายเออร์ (Stratemeyer) และ ลินด์เซย์¹⁸ (Lindsey) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์นั้น นอกจากจะมีหน้าที่ในการประสานงานแล้วยังมีหน้าที่อื่นที่สำคัญ ๆ เกี่ยวข้องกับนักศึกษาฝึกสอนอีกด้วย คือ

1. ให้ความมั่นใจแก่นักศึกษาครูซึ่งจะออกไปฝึกสอนว่า พวกเขาทุกคนสามารถจะทำการสอนได้แล้ว ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ใด เช่น อาจารย์นิเทศก์เองหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง กำลังพยายามที่จะช่วยให้พวกเขา ได้รับประสบการณ์ที่มีค่ายิ่งต่ออาชีพความเป็นครูของเขา ซึ่งก็เป็นอนาคตของเขาเอง ทุกคนพร้อมที่จะช่วยเขาทุกวิถีทางที่สามารถจะให้ได้และช่วยได้
2. ช่วยนักศึกษาครูในการเตรียมบทเรียนต่าง ๆ ที่จะใช้สอน ให้หาทางให้นักศึกษาคูรมั่นใจว่าเขาจะใช้วิธีสอนที่ดีและให้ความรู้ที่ถูกตอเป็นจริงแก่นักเรียนของตน
3. ไปดูการสอนอย่างสม่ำเสมอและบ่อยครั้งที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. ถ้าทำได้ควรแนะนำติชมการสอนของนักศึกษาฝึกสอนเป็นรายตัวหรือรายบุคคลมากกว่าจะใช้วิธีอื่น
5. ประชุมปรึกษากับครูประจำชั้นในเรื่องการสอนของนักศึกษาฝึกสอนใหม่บ่อยครั้งที่สุด เพื่อแก้ปัญหาและวางแนวทางร่วมกัน

ในปี ค.ศ. 1967 ปีเรส¹⁹ (Pires) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้สรุปได้ว่า บทบาทของอาจารย์นิเทศก์นั้น เริ่มตั้งแต่การแนะนำนักศึกษาฝึกสอนในการเตรียมเนื้อหาบทเรียนก่อนนำไปสอนในห้องเรียน จากนั้นก็แนะนำเรื่องการทำบันทึกการสอนเพื่อช่วยให้การสอนได้ดำเนินไปอย่างมีความเชื่อมั่นและมีประสิทธิภาพ และเมื่อนักศึกษาทำบันทึกแล้วอาจารย์นิเทศก์

18

Stratemeyer and Lindsey, Working With Student Teachers (New York : Columbia University, 1966), pp. 95 - 96.

19

Edward A. Pires, Student Teaching Practices in Primary Teacher Training Institutions in Asia (Bangkok : UNESCO. Regional Office of Education in Asia, 1967), pp.73 - 76.

ต้องตรวจบันทึกการสอนพร้อมกับการให้ข้อเสนอแนะและการปรับปรุงแก้ไข ส่วนในขั้นต่อไปก็ช่วยเหลือ
 นักศึกษาฝึกสอนให้พัฒนาความสามารถและแก้ไขข้อบกพร่องในการสอนให้ดีขึ้นทุก ๆ วิธีทาง และเมื่อ
 ถึงกำหนดการประเมินผลการฝึกสอน อาจารย์นิเทศจะต้องใช้วิธีและเครื่องมือหลาย ๆ อย่างใน
 การประเมินผล พร้อม ๆ กันทั้งที่อาจารย์นิเทศจะต้องสอนให้นักศึกษาฝึกสอนใคร่จักประเมินผล
 ตนเองควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่อาจารย์นิเทศจะต้องคำนึงอยู่เสมอคือจะต้องหาทางให้
 นักศึกษาฝึกสอนได้รับหรือได้พบกับประสบการณ์ต่างๆ ในระหว่างการฝึกสอนให้มากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศ

ในปี ค.ศ. 1963 แคพแลน²⁰ (Kaplan) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจ
 บทบาทที่คาดหวังของอาจารย์นิเทศตามความเห็นของนักศึกษาฝึกสอน ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์
 นิเทศ ซึ่งผลการวิจัยพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของอาจารย์นิเทศด้านการวัดผลและการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษานั้น ประชากร
 ทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน
2. อาจารย์นิเทศที่ต้องมีหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการนิเทศการสอนด้วย มักจะขาด
 ความสำนึกในหน้าที่ของการเป็นอาจารย์นิเทศไปบ้าง
3. การขาดการติดต่อประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษา
 ฝึกสอนเป็นปัญหาที่ควรได้รับการพิจารณา

²⁰ Leonard Kaplan, "An Investigation of the Role Expectations
 For Colleges Supervisors of Students as Viewed by Student Teachers,
 Superwising Teachers and Colege Supervisors," Dissertation Abstracts,
 Vol. 28, No. 2 (August 1964), p. 517 - A.

ในปี ค.ศ. 1964 เพตตี²¹ (Petty) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกสอนของมหาวิทยาลัยโอเรกอน โดยโคลงแบบสยตามไปยังนิสิตฝึกสอนของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในรัฐโอเรกอน ผลการวิจัยพอสรุปได้คือ

1. มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยครูของโรงเรียนฝึกสอน และอาจารย์จากมหาวิทยาลัย เพื่อตรวจสอบถึงจุดมุ่งหมายของโครงการฝึกสอน และการประเมินผลโครงการสอนก็ควรได้จัดทำด้วย
2. อาจารย์ที่มีความรู้ภาษาต่างประเทศ ควรจะไปทำการนิเทศการสอนนิสิตที่ทำการสอนภาษาต่างประเทศ
3. อาจารย์นิเทศก์ควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการสัมมนาแก่นิสิตฝึกสอนที่ตนไปสังเกตการสอน
4. ควรจะมีการกำหนดไว้ให้แน่นอนลงไปว่า อาจารย์นิเทศก์ควรจะไปเยี่ยมเยียนนักศึกษาฝึกสอนของตนอย่างน้อยคนละกี่ครั้ง ทั้งนี้ โดยให้กำหนดไว้ในนโยบายของมหาวิทยาลัยด้วย

ในปี ค.ศ. 1966 คอรัเนตตี²² (Cornett) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาว่า มีงานวิจัยใดบ้างเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนที่ได้ทำการวิจัยไว้ก่อน ค.ศ. 1950 และศึกษาว่าสภาวะในปัจจุบันเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอน รวมทั้งศึกษาถึงแนวโน้มของการนิเทศโดยทำนายจากการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมาแล้ว และจากการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์โดยตรง ดังนี้

²¹ Rodney William Petty, "The Role of the University Supervisors in the Student Teaching Program at the University of Oregon" Dissertation Abstracts, Vol. 25, No. 10 (April 1965), pp. 5769-5770-A.

²² Joe Delayne Cornett, "A Survey of Research Relation to Supervision of Student Teachers at the Secondary Level," Dissertation Abstracts, Vol. 27, No. 3 (September 1966), p. 686 - A.

1. อาจารย์นิเทศก์ควรจะมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ
  - 1.1 ควรแนะนำให้ครูที่เลี้ยงโคทรายรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาลัยและนักศึกษาฝึกสอน
  - 1.2 สัมภาษณ์นักศึกษาฝึกสอนเพื่อทราบประสบการณ์ต่าง ๆ
  - 1.3 เป็นสื่อกลางระหว่างครูที่เลี้ยงกับนักศึกษาฝึกสอน
  - 1.4 ช่วยเหลือในการกำหนดงานให้แก่ศึกษาฝึกสอน
  - 1.5 เป็นผู้นำในการสัมมนาเกี่ยวกับการฝึกสอน
  - 1.6 สร้างขวัญและกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนในการวางแผนปฏิบัติงานสอนในชั้น และงานที่นอกเหนือจากการสอน

2. อาจารย์นิเทศก์ควรมีหน้าที่ต่อไปนี้

- 2.1 ประมุขนิเทศนักศึกษาฝึกสอน
- 2.2 กระตุ้นให้นักศึกษาฝึกสอนมีความรับผิดชอบ
- 2.3 ติดตามการวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
- 2.4 เป็นผู้ชักนำให้นักศึกษาฝึกสอนได้เข้ามาสู่อาชีพครู
- 2.5 ช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนในการวางแผนเกี่ยวกับชั้นเรียน
- 2.6 เป็นผู้นำในการปรึกษาหารือทั้งในแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
- 2.7 สังเกตการสอนและวิจารณ์เพื่อช่วยให้เกิดการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น
- 2.8 เป็นผู้นำในการทดลองและวิจัยเกี่ยวกับงานการฝึกสอน

ต่อมาในปี ค.ศ. 1971 ซีสโบร²³ (Cheesebrough) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและพฤติกรรมของอาจารย์นิเทศที่ครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียนประถมศึกษาคาดหวัง ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

²³ Dean Lewis Cheesebrough, " Effective And Ineffective Behavior of the College Supervisors as Percieved by Elementary Student Teachers and Cooperating Teachers, " Dissertation Abstracts, Vol. 32, No. 5 (November 1971), p. 2335 - A.

1. อาจารย์นิเทศก์ควรให้การยกย่องชมเชยตามโอกาสอันควร ให้การสนับสนุน ปลดปล่อยให้กำลังใจและแสดงออกซึ่งความเข้าใจตามควรในขณะที่เข้าไปประเมินผล กระบวนการสอนของนักศึกษาฝึกสอน
2. อาจารย์นิเทศก์ควรจะใช้วิธีการของการประเมินผลที่จะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอน ประเมินผลตนเองได้ควย
3. ยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันอยู่บ้างในความคาดหวังของนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับ พฤติกรรมในการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ขณะสังเกตการสอน
4. นักศึกษาฝึกสอนมีความเห็นแตกต่างกันออกไป ในส่วนที่เป็นความต้องการของ พวกเขาที่ใครจะทราบ เกี่ยวกับการสังเกตการสอน
5. ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคำแนะนำเป็นการเฉพาะเพื่อการปรับปรุงวิธีการสอน การปกครองชั้น และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แก่นักศึกษาฝึกสอน
6. นักศึกษาฝึกสอนบางคนตั้งข้อสังเกตว่า การวิจารณ์อุปนิสัยส่วนตัวของนักศึกษา ฝึกสอนนั้น เป็นการขัดต่อพัฒนาการทางอาชีพครูของพวกเขา
7. อาจารย์นิเทศก์ที่มีหน้าที่นิเทศอย่างดียิ่งนั้น จะเป็นที่ยินยอมของบรรดานักศึกษา ฝึกสอนและครูพี่เลี้ยง
8. อาจารย์นิเทศก์ควรที่จะแสดงออกซึ่งอุปนิสัยที่ดีและเปิดเผยในการนิเทศ
9. อาจารย์นิเทศก์ควรถือเอาเป็นหน้าที่อย่างจริงจังในการพัฒนาและส่งเสริมให้ บุคคลากรทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศได้มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างดีในการปฏิบัติงาน
10. ยังมีความต้องการที่จะต้องพัฒนาในเรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจและปฏิบัติยาร ะหว่างอาจารย์นิเทศก์กับครูพี่เลี้ยงเพิ่มเติมอีก
11. อาจารย์นิเทศก์ควรจะหาวิธีการที่จะใช้ในเรื่องการดำเนินการในห้องเรียน อย่างได้ผล และวิธีสอนที่ดีมาเสนอในการสัมมนาการฝึกสอน
12. ผู้ตอบแบบสอบถามหวังจะให้อาจารย์นิเทศก์ได้ไปสังเกตการสอนของนักศึกษา ฝึกสอนใหม่บ่อยครั้ง มากพอที่จะให้นำไปประเมินผลในที่สุดได้

ในปี ค.ศ. 1972 เบอร์คลุนด์²⁴ (Burklund) ได้ทำการวิจัยเรื่องอาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัยกับการใช้กระบวนการสื่อสารในการนิเทศการสอน โดยได้แบ่งกลุ่มทดลองของนักศึกษาฝึกสอนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ หนึ่งนิเทศโดยใช้วิธีไปเยี่ยมเยียนตามปกติ (Visitation) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งใช้กระบวนการอย่างอื่นแทนการไปเยี่ยมตามปกติ (Non - Visitation) ปรากฏผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. วิธีการไม่ต้องไปเยี่ยมเยียน (Non - Visitation) นั้น อาจใช้แทนวิธีการไปเยี่ยมเยียน (Visitation) ตามปกติได้
2. นักศึกษาฝึกสอนและครูพี่เลี้ยง ต้องการการยอมรับในความสัมพันธ์ของตนเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่ต้องมีต่อการเรียนการสอนร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ และต้องการให้การประเมินผลการฝึกสอนมาจากทั้งสามฝ่ายคือ อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน การประเมินผลควรจะได้มีการประเมินอยู่เสมอ ๆ เป็นระยะ ๆ ไป นอกจากนั้น อะไรก็ตามที่เป็นสิ่งที่อาจารย์นิเทศก์ต้องการให้นักศึกษาทำ ก็ควรได้มีการชี้แจงทำความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อน
3. การติดตามประเมินผลที่ชัดเจนและรวดเร็วจากอาจารย์นิเทศก์เป็นสิ่งสำคัญ
4. นักศึกษาขาดประสบการณ์ในการตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบมากกว่า ใช่ - ไม่ใช่เท่านั้น
5. การศึกษาอบรมเพิ่มเติม (In - service education) เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจัดให้แก่ นักศึกษาฝึกสอนและครูพี่เลี้ยง
6. การมอบหมายงานให้ทำ ถ้า นักศึกษาฝึกสอนจะสามารถใช้เวลาในการทำงานน้อยลงบ้าง จะทำให้ความตั้งใจที่จะทำดีขึ้น
7. นักศึกษาฝึกสอนต้องการคำชมเชยหรือผลยอมรับบ้าง เมื่อได้ทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นผลสำเร็จได้
8. อาจารย์นิเทศก์ต้องการที่จะอธิบายอย่างแจ่มแจ้งในวิธีติดตามผลประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อข้อมูลความจริงที่ได้มาจากวิธีการนิเทศแบบไม่ต้องไปเยี่ยมเยียน

²⁴ Betty Ann Burklund, " The University Supervisor of Student Teaching : Exploration of Procedures in Communication, " Dissertation Abstracts, Vol. 38, No. 5 (November 1976), pp 2209 - 2210 - A.

และจากการตรวจสอบอย่างเข้มข้น และการศึกษาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน การวิจัยครั้งนี้
ยังได้ขอแนะนำที่เกี่ยวกับการนิเทศการสอนเพิ่มเติมอีกดังนี้

1. ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงยังไม่มีความรู้พอที่จะรับผิดชอบงานได้อย่างเพียงพอ
2. จะต้องใช้เวลานานพอควรกว่าจะพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในการนิเทศการสอนแก่
บุคคลากรเกี่ยวข้อง

3. เรื่องของเวลา กำลังงานและเงินเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเรื่องของวิธีการนิเทศ
แบบไม่ต้องเยี่ยมเยียน (Non - Visitation)

และในปี ค.ศ. 1973 วอเตอร์ส²⁵(Waters) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาท
ที่คาดหวังของอาจารย์นิเทศ - นักศึกษาฝึกสอนระดับประถมศึกษาในรัฐจอร์เจีย (Georgia)
การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับบทบาทที่คาดหวังในอุดมคติ ผลการวิจัย
ปรากฏว่า ความแตกต่างของคำตอบที่ได้ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาท
จริง ๆ ที่ทำอยู่กับเรื่องบทบาทในอุดมคติของอาจารย์นิเทศ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Mean)
แต่ละข้อ ที่ได้จากคำตอบแสดงให้เห็นความต้องการที่อยากจะได้รับการบริการจากอาจารย์นิเทศ
ให้มากกว่าเดิม ยิ่งนักศึกษาฝึกสอนไม่สูงจะมองในทางดีนัก โดยเฉพาะในองค์ประกอบที่เกี่ยวกับ
บทบาทประสานงาน - ประเมิน - สอนของอาจารย์นิเทศ แต่ในกลุ่มของอาจารย์นิเทศเอง
ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ย (Mean) ระหว่างบทบาทที่ทำอยู่กับบทบาทในอุดมคติไม่แตกต่างกันมาก
แต่เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อ
ตอบองค์ประกอบประสานงาน - ประเมิน - สอน ส่วนในองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำ
การให้คำปรึกษา ความแตกต่างไม่มีนัยสำคัญ

²⁵ Betty Hale Waters, " Role Expectations of the College
Supervisors of Elementary Students in the State of Georgia, "
Dissertation Abstracts , Vol. 34, No.8 (February 1974), p. 4975 - A.

ในปีเดียวกันนี้ คุณด์ 26 (Kunde) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทอาจารย์นิเทศก์ ในความคิดเห็นของผู้อำนวยการโครงการฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ ครู - อาจารย์พี่เลี้ยง และ นักศึกษาฝึกสอน เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ของบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน ในบทบาท ที่พวกเขาคาดหวังจากอาจารย์นิเทศก์ โดยจัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการฝึกสอน จำนวน 30 คน อาจารย์นิเทศก์ 60 คน ครู - อาจารย์พี่เลี้ยง 73 คน และนักศึกษาฝึกสอน 122 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ไม่มีความเห็นแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในเรื่องเกี่ยวกับ บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ที่ปฏิบัติอยู่ และเห็นว่าในบทบาทที่คาดหวังของอาจารย์นิเทศก์นั้นไม่ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงส่วนสำคัญ ๆ มากนัก แต่อย่างไรก็ตามบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ ที่คาดหวังนั้น แต่ละกลุ่มมักจะมองตามความเห็นของตนเป็นสำคัญ

และในปีนี้ (1973) อีกเช่นกัน แอชบี 27 (Asby) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาท ของอาจารย์นิเทศก์ในความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน โดยส่ง แบบสอบถามไปให้อาจารย์นิเทศก์ 13 คน ครูพี่เลี้ยง 67 คน และนักศึกษาฝึกสอน 63 คน ผล การวิจัยปรากฏว่า ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความเห็นในเรื่องบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ คล้ายคลึงใกล้เคียงกัน และอาจารย์นิเทศก์กับครูพี่เลี้ยงเห็นร่วมกันว่าอาจารย์นิเทศก์ควรจะได้ ทั่วจวนทั้งการสอนประจำวันของนักศึกษาฝึกสอน และควรใช้เครื่องวีดีโอเทป (Video - Tape) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน

---

26 Dorothea June Kunde, " The Role of the College Supervisor : An Analysis of the Perceptions Held by Directors of Student Teaching, College Supervisors, Cooperating Teachers and Student Teachers, " Dissertation Abstracts, Vol. 34, No. 3 (September 1973) pp. 1162-1163-A.

27 Mary Claire Ashby, " The Role of the College Supervisors : Expectations of Cooperating Teachers, Student Teachers, And College Supervisors, " Dissertation Abstracts, Vol. 34, No. 5 (November 1973), pp. 2428 - 2429 - A.

ต่อมาในปี ค.ศ. 1974 สตรีงเฟลโล 28 (Stringfellow) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในการนิเทศการสอนของมหาวิทยาลัย อลาบามา โดยได้ตั้งความมุ่งหมายที่จะจัดทำคู่มืออาจารย์นิเทศก์ให้แก่มหาวิทยาลัย และเปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัย อลาบามา กับอาจารย์นิเทศก์ของสถาบันฝึกหัดครูอื่น ๆ ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ปรากฏว่า บทบาทของอาจารย์นิเทศก์จะเปลี่ยนไปตามวิธีดำเนินงานโครงการฝึกสอนของมหาวิทยาลัย และพบว่า มหาวิทยาลัยอลาบามาเป็นผู้นำในเรื่องการใช้ประสบการณ์การสอนในห้องทดลอง เช่น การสอนแบบจุลภาค (Micro-teaching) และการใช้เทปบันทึกภาพในการสัมมนานักศึกษาฝึกสอน

3. โครงสร้างและการทำงานการฝึกสอน

จากการสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนที่วิทยาลัยครูลำปาง 29 ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการฝึกสอนไว้ว่า งานฝึกสอนควรจะประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ฝ่ายเตรียมการฝึกสอน
2. ฝ่ายนิเทศการสอน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น
  - 2.1 นิเทศการสอนในเมือง
  - 2.2 นิเทศการสอนในชนบท
  - 2.3 นิเทศการสอนเด็กเล็กก่อนเกณฑ์บังคับเรียน

28 Denver Clarence Stringfellow, " The Role of the University of Alabama Supervisors of Secondary Student Teaching, " Dissertation Abstracts , Vol. 34, No. 10 (April 1974), p. 7001 - A.

29 วิทยาลัยครูลำปาง, เรื่องเดิม หน้า 49

วิทยาลัยครูอุดรธานี³⁰ ได้จัดหน่วยงานการฝึกสอนและแนวทางปฏิบัติในการ
ดำเนินงาน ดังนี้

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบการฝึกสอน คือสำนักงานนิเทศการศึกษาสังกัดฝ่ายบริการ
และพัฒนาการศึกษา หน่วยงานนี้ทำหน้าที่การนิเทศฝึกสอน นิเทศครูใหญ่และครูที่เลี้ยงในโครงการ
นอกจากนั้นหน่วยงานนี้ยังแยกออกเป็นโครงการต่าง ๆ อีก โดยมีหัวหน้าโครงการและอาจารย์
นิเทศก์ของแต่ละโครงการ รับผิดชอบในการติดตามผลงาน วางแผนงานและประเมินผลงานของ
แต่ละโครงการนั้น ๆ

2. แนวทางในการปฏิบัติงาน

2.1 จัดให้มีโครงการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น โครงการทดลอง
โรงเรียนชุมชน เป็นต้น

2.2 จัดให้มีการประชุมสัมมนา เพื่อนิเทศการฝึกสอน นิเทศการศึกษาและ
แก้ปัญหาการปฏิบัติงานร่วมกัน

2.3 จัดให้มีการทำแผนงานร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับอาจารย์นิเทศก์ เพื่อ
จะได้กำหนดจุดประสงค์วิธีการดำเนินงานตลอดจนการประเมินผลงานในเรื่องนั้น ๆ

2.4 จัดให้มีเอกสารนิเทศการศึกษา เพื่อช่วยให้มีความเข้าใจตรงกันในแนว
ความคิดในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังจัดให้มีเอกสารเผยแพร่ความรู้ และแนวคิดต่าง ๆ
ในการดำเนินงานตามโครงการ

2.5 จัดให้มีการประเมินผลประจำปี และจัดทำรายงานเพื่อสำรวจความ
ก้าวหน้าของแต่ละหน่วยฝึกสอนเป็นประจำทุกปี

³⁰ วิทยาลัยครูอุดรธานี, เส้นทางสู่การพัฒนาชุมชน (ขอนแก่น : โรงพิมพ์
ศิริวัฒน์, 2519), หน้า 14.

งานวิจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างและการดำเนินงานการนิเทศการฝึกสอน

ในปี พ.ศ. 2511 พันธ์ หันนาคินทร์³¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องข้อเสนอแนะในการบริหารงานของสถาบันผลิตครู และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโปรแกรมการฝึกสอนไว้ ดังนี้

1. ต้องวางจุดประสงค์ของการฝึกสอนไว้อย่างแน่ชัด
2. ต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิเทศการสอนไว้อย่างชัดเจน
3. นักศึกษาฝึกสอนควรได้รับการเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนออกไปทำการฝึกสอน
4. ควรทราบว่านักศึกษาที่จะออกฝึกสอนมีความพร้อมหรือไม่
5. ระยะเวลาสำหรับการฝึกสอนควรจะนานพอที่จะให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ

วิธีปฏิบัติต่อนักเรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ปกครองนักเรียน

6. โปรแกรมการฝึกสอน ควรจะได้กำหนดให้นักศึกษาได้เข้าร่วมมีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนฝึกสอนด้วย

7. กฎเกณฑ์และวิธีการที่ใช้ในการจัดโปรแกรมฝึกสอน เห็นสมควรเปิดทางให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดริเริ่ม ความมีโอกาสมืออิสระในการคิด และมีความกล้าที่จะทดลองใช้วิธีการในแนวใหม่ ๆ ในการสอน

ในปี พ.ศ. 2512 ละออ การุณยะวนิช³² ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการฝึกสอนของนิสิตสาขาประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร โดยใช้แบบสอบถาม ตามนิตยจำนวน 347 คน อาจารย์นิเทศก์ทั่วไป 18 คน อาจารย์นิเทศก์วิชาเฉพาะ 13 คน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการฝึกสอน โดยกลุ่มอาจารย์นิเทศก์เสนอความเห็นดังนี้

³¹ พันธ์ หันนาคินทร์, " ข้อเสนอแนะในการบริหารงานของสถาบันผลิตครู " (วิทยานิพนธ์เพื่อเลื่อนตำแหน่ง จากตำแหน่งรองศาสตราจารย์ให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2511).

³² ละออ การุณยะวนิช, " สภาพการฝึกสอนของนิสิตสาขาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร " (งานวิจัยส่วนบุคคล, 2512).

1. ควรให้มีการหมุนเวียนอาจารย์นิเทศก์ทั่วไป ให้ไปนิเทศการสอนหลาย ๆ โรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์ทั่วไปควรออกไปอยู่ประจำยังโรงเรียนฝึกสอนตลอดเวลา
2. ควรจัดสัมมนาวิธีฝึกสอน ก่อนออกฝึกสอนและระหว่างทำการฝึกสอน
3. ควรดำเนินการประเมินผลการฝึกสอนให้มีลักษณะต่อเนื่องกัน และควรร่วมมือกันทุกฝ่าย
4. อาจารย์นิเทศก์แต่ละคนที่ไปนิเทศยังโรงเรียนต่าง ๆ ควรมีความชำนาญ และความเอาใจใส่ดูแลนิสิตอย่างใกล้ชิดในเรื่องต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดเช่นกัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 สาส์นพิทย ศรีสุทธี³³ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของการฝึกสอนสรุปได้ว่า

1. อาจารย์นิเทศก์เห็นว่านักศึกษาฝึกสอนมีปัญหาในด้านการขาดวิธีการที่ดีในการสอน ไม่ค่อยทำอุปกรณ์ มีความลำบากในการสร้างข้อสอบ และโครงการฝึกหัดครูชนบทขาดเครื่องมือและงบประมาณในการปฏิบัติงาน
  2. นักศึกษาฝึกสอนสมัครไปสอนในโรงเรียนบางแห่งมากเกินไป บางแห่งน้อยเกินไป ยากแก่การคัดเลือก วิทยาลัยขาดการสัมมนาหลังการฝึกสอน
- จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์สรุปได้ ดังนี้
1. ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์นิเทศก์ และลดชั่วโมงสอนลง
  2. ควรให้อาจารย์นิเทศก์ให้หมดลองทำงานควบคู่กับอาจารย์นิเทศก์เก่าอย่างน้อย

1 ภาคการฝึกสอน

³³ สาส์นพิทย ศรีสุทธี, " ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

3. อาจารย์นิเทศก์ควรช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนด้านการสอนและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ
4. อาจารย์นิเทศก์ควรตกลงและทำความเข้าใจกับครูพี่เลี้ยง ในเรื่องแนวการนิเทศ

ให้ตรงกัน

5. ควรจัดสัมมนาหลังฝึกสอนทุกภาคเรียน และอาจเชิญวิทยากรภายนอกมาร่วมด้วย
6. ควรเชิญวิทยากรภายนอก เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาเข้าร่วมในการประชุมนิเทศ

ก่อนออกฝึกสอน

ในปี พ.ศ. 2518 สวัสดิ์ ทรัพย์จำนงค์³⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบท ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้อาจารย์นิเทศก์ที่ทำกรนิเทศการสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท ในวิทยาลัยครู 25 แห่งตอบ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ถึงร้อยละ 43.58 ไม่เคยได้รับการประชุมนิเทศเกี่ยวกับการเป็นอาจารย์นิเทศก์เลย และร้อยละ 69.23 ไม่เคยได้รับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบทมาก่อน

2. อาจารย์นิเทศก์มีงานที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป
3. อาจารย์นิเทศก์มีนักศึกษาฝึกสอนที่ต้องดูแลมาก ทำให้การฝึกสอนไม่ได้ผล
4. การเดินทางไปนิเทศการสอนไม่ได้รับความสะดวก เพราะมียานพาหนะ

ไม่เพียงพอ

5. ขวัญในการทำงานของอาจารย์นิเทศก์ไม่ดี มีความคับข้องใจในการปฏิบัติงาน
6. ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเท่าที่ควรจะเป็น

³⁴ สวัสดิ์ ทรัพย์จำนงค์, " การดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบท "

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518).

การวิจัยครั้งนี้ ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้

1. ควร เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาการศึกษาในชนบทขึ้น ในวิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
2. ควรจะได้อำนาจให้มีการประชุมพิเศษให้กับอาจารย์นิเทศก์ก่อนที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ในโครงการ
3. ควรจะได้อำนาจให้มีการอบรมหรือสัมมนาอาจารย์นิเทศก์บ่อย ๆ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
4. อาจารย์นิเทศก์ควรจะทำงานหลักที่เกี่ยวกับการนิเทศการสอน คืองานสอน ในวิทยาลัยครู สอนในโรงเรียนสาธิต ตลอดจนทำการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการฝึกสอน
5. อาจารย์นิเทศก์คนหนึ่งควรจะมีเทศการสอนไม่เกินภาคเรียนละ 20 คน และควรจะได้มีโอกาสดูแลนักศึกษาฝึกสอนตลอดภาคเรียน ประมาณคนละ 4 - 6 ครั้ง
6. ควรจัดให้มีกลุ่มโรงเรียนฝึกสอน หรือแบ่งโรงเรียนฝึกสอนออกเป็นสาย ๆ เพื่อสะดวกในการออกนิเทศการสอน และเป็นการประหยัดในการใช้จ่ายพาหนะ
7. ควรสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานแก่อาจารย์นิเทศก์ วางมาตรฐานและสร้างเครื่องมือสำหรับผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน สร้างความพอใจในงานที่ทำ สร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติงาน และสร้างความเป็นหน่วยหนึ่งของงานให้แก่โครงการนิเทศ
8. ควรจะใช้วิธีการติดต่ออย่างไม่เป็นพิธีการ (Informal Relationship) ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1959 คุก 35 (Cooke) ได้ทำการวิจัยเรื่องปริมาณมาตรฐานสำหรับนำไปใช้ในโปรแกรมการฝึกสอนเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่คณะครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน โดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนในสถาบันฝึกหัดครูในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา 84 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระยะเวลาการฝึกสอน อย่างน้อยควรเป็น 9 สัปดาห์ สำหรับการฝึกสอนเต็มวัน และ 18 สัปดาห์ สำหรับการฝึกสอนครึ่งวัน
2. ควรให้อาจารย์นิเทศก์ได้มีเวลาให้กับนักศึกษาฝึกสอนอย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
3. อาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัย ควรมีวุฒิปริญญาโท เรื่องการนิเทศและมีความสำเร็จในการสอนมาแล้ว 3 - 5 ปี
4. ภาคเรียนหนึ่ง ๆ ไม่ควรจัดอาจารย์นิเทศก์สำหรับนักศึกษาฝึกสอนเกิน 1 คน สำหรับชั้นประถม และไม่ควรเกิน 2 คน สำหรับชั้นมัธยม
5. นักศึกษาฝึกสอนเต็มวันไม่ควรเรียนวิชาใดอีกขณะสอน แต่นักศึกษาฝึกสอนครึ่งวันอาจเรียนวิชาอื่นได้อีกไม่เกิน 2 วิชา
6. ควรจัดให้นักศึกษาได้ฝึกสอนใกล้ที่พักของตน
7. นักศึกษาควรได้รวมกิจกรรมในชุมชนขณะฝึกสอนด้วย
8. ครู - อาจารย์ที่เลี้ยงควรให้คำแนะนำใน 5 วันแรกให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีความเข้าใจและประเมินผลตนเองได้ถูกต้อง

Dan Boy Cooke, "Quantitative Standards for Implementation of Quantitative Standards in Student Teaching Programs," Dissertation Abstracts, Vol. 20, No. 9 (February 1960), p. 3645 - A.

ต่อมาในปี ค.ศ. 1970 ดิกสัน³⁶ (Dixon) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงสร้างและ
การบริหารงานโครงการฝึกหัดครูระดับประถมศึกษา ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในรัฐลุยส์
เซียนา โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการฝึกสอน จำนวน
20 คน จาก 20 สถาบันผลิตครู ซึ่งผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. สถาบันผลิตครูทุกแห่ง ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการฝึกหัดครูไว้อย่างแน่ชัด
2. สถาบันผลิตครู 12 ใน 20 แห่ง ได้ดำเนินการฝึกสอนตามลำดับดังนี้
  - 2.1 ประมุขนิเทศการฝึกสอน
  - 2.2 ปฏิบัติการฝึกสอน
  - 2.3 การสอบหลังการฝึกสอน
3. จำนวนหน่วยกิตที่กำหนดในการฝึกสอน มีตั้งแต่ 6 - 12 หน่วยกิต
4. ทุกสถาบันกำหนดให้นักศึกษาออกทำการฝึกสอนในปีสุดท้ายของการศึกษา

ในปี ค.ศ. 1971 เบเกอร์³⁷ (Baker) ได้ทำการวิจัยสรุปแบบเกี่ยวกับ
โครงการการฝึกสอนระดับประถมศึกษาในมลรัฐเพนซิลเวเนีย โดยได้ส่งแบบสอบถามไปยัง
โรงเรียนต่าง ๆ ในรัฐนี้ จำนวน 57 โรงเรียน ผลการวิจัยที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยที่ได้ตรงกันกับผลการวิจัยของรัฐอื่นที่ทำไว้แล้ว เกี่ยวกับการปฏิบัติ
และนโยบายของโครงการการฝึกสอน
2. การจัดโครงการการฝึกสอนระดับประถมของรัฐนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก
ในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา โดยได้มีการวางแผนงานเปลี่ยนแปลงแก้ไขไว้วงหน้า

³⁶ Norman Roosevelt Dixon, "The Structure and Administration of Student Teaching in the Preparation of Elementary School Teachers in the Colleges and Universities in Louisiana," Dissertation Abstracts Vol. 31, No. 31 (May 1971), p. 5901 - A.

³⁷ Ronald Lee Baker, "A Descriptive Summary of Elementary Student Teaching Programs in Pennsylvania," Dissertation Abstracts, Vol. 32, No. 5 (November 1971), p. 2519 - A.

3. จะต้องได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากทางการ เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ การฝึกสอนของรัฐนี้ให้ดียิ่งขึ้นอีก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้อีกว่า

1. จะต้องให้มีการติดตามผลงานของโครงการอย่างมีระบบและอย่างเพียงพอ
2. จะต้องมีการกำหนดความรู้พื้นฐานของครูที่เลี้ยงให้สูงขึ้นอีก
3. จะต้องให้มีการนิเทศการสอนให้เข้มข้นขึ้นอีก หรือมีฉะนั้นก็จะต้องมอบความ รับผิดชอบให้แก่โรงเรียนฝึกสอนรับไปทำแทน
4. สถาบันฝึกหัดครู จะต้องจัดหาบุคลากร ทั้งด้านวิชาการและธุรการให้แก่โครงการ ฝึกสอนอย่างเพียงพอด้วย

ในปี ค.ศ. 1972 สปรีย์³⁸ (Sprivey) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการ ทำนายผลสำเร็จที่นักศึกษาฝึกสอนได้รับจากโครงการการฝึกสอนในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1900 - 1971 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาไม่ได้ประสบผลสำเร็จในทุกด้านทั้งหมด แต่สิ่งสำคัญที่ได้รับ คือการ ทำให้ฉลาดขึ้น และสามารถปรับปรุงบุคลิกภาพได้คือ สามารถควบคุมอารมณ์ จิตใจ และเป็นคน รู้จักสังเกต
2. เครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินผลและความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนเอง ประกอบกันเป็นเครื่องช่วยในการทำให้นักศึกษาฝึกสอนฉลาดขึ้นดังกล่าว
3. การมีโอกาเลือกสถานที่ฝึกสอน ครูที่เลี้ยง ระยะเวลาของการฝึกสอน สภาพ ทางอารมณ์ขณะทำการสอน และบรรยากาศภายในโรงเรียนฝึกสอนเป็นองค์ประกอบที่ล้วนมีผล ต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกสอนทั้งสิ้น

³⁸ Don Ray Sprivey, "The Prediction of Student Teaching Success in Teacher Education Programs : Development And Present Status," Dissertation Abstracts, Vol. 33, No. 8, (February 1973), pp. 4227 - 4228 - A.

4. อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของนักศึกษาฝึกสอน
5. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับนักเรียนในห้องเป็นความสำเร็จส่วนหนึ่งของนักศึกษาฝึกสอนด้วย
6. สถาบันฝึกหัดครู ควรได้มีการวางจุดมุ่งหมายของการฝึกสอน การดำเนินงาน และการประเมินผลต่าง ๆ อย่างรอบคอบและมีมาตรฐาน

ต่อมาในปี ค.ศ. 1973 มิลเลอร์³⁹(Miller) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบของการและการทำงานการฝึกสอนในระดับมัธยมศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู 7 แห่งของมลรัฐเคนตักกี โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานการศึกษาของรัฐ และคำตอบที่ได้จากผู้จำนวนการฝึกสอนของสถาบันฝึกหัดครูทั้ง 7 แห่งดังกล่าว ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการฝึกสอน มีลักษณะการจัดต่างกันไป 5 ลักษณะ แต่ส่วนใหญ่จัดแบบ 8:8 กล่าวคือ แบ่งเป็นการฝึกสอนในสถาบันฝึกหัดครู 8 สัปดาห์ แล้วไปฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอนภายนอกอีก 8 สัปดาห์
2. ตลอดทั้งภาคการฝึกสอน ครูที่เลี้ยงคนหนึ่งจะรับผิดชอบนักศึกษาฝึกสอน 1 คนเท่านั้น
3. สถาบันฝึกหัดครูส่วนใหญ่จะจัดให้นักศึกษาไปฝึกสอนในภาคสุดท้ายของปีที่จะจบการศึกษา
4. การจ่ายเงินสมนาคุณให้แก่ครูที่เลี้ยง มีจำนวนที่แตกต่างกัน และมีบางสถาบันได้จ่ายเงินสมนาคุณให้แก่โรงเรียนฝึกสอนด้วย
5. มีการกำหนดตาราง เวลาการไปเยี่ยมและสังเกตการสอนของอาจารย์นิเทศก์ไว้แน่นอนเหมือนกันทุกสถาบัน

³⁹ Rodney Don Miller, " An Analysis of the Organization And Administration of Secondary Student Teaching Practices in the Seven State College and Universities of Kentucky, " Dissertation Abstracts , Vol. 33, No 11 (May 1973), p. 6620 - A.

6. สถาบันฝึกหัดครูบางแห่ง มีการเรียกเก็บเงินค่าฝึกสอนจากนักศึกษาด้วย
7. 7 แห่ง จัดประเมินผลการฝึกสอนในรูปเกรด ส่วนอีก 2 แห่ง ใช้วิธีตัดสินว่าผ่านหรือไม่ผ่าน
8. ทุกสถาบันใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกครูที่เลี้ยง 10 ข้อ เหมือนกัน แต่ในการปฏิบัติจริงมักหาครูตามลักษณะที่ต้องการยากมาก
9. ครูที่เลี้ยงมีส่วนในการประเมินผลด้วย เหมือนกันทุกสถาบัน
10. โรงเรียนฝึกสอนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์น้อยมาก

ต่อมาในปี ค.ศ. 1974 จูมา กัล⁴⁰ (Juma Gul) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาวิธีปรับปรุงการฝึกสอนในสถาบันฝึกหัดครูของประเทศอัฟกานิสถาน ให้ดีขึ้น โดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังสถาบันฝึกหัดครู 83 แห่ง ใน 5 ทวีป ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. การที่อาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาฝึกสอนได้จัดประสบการณ์ร่วมกัน จะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอนอย่างยิ่ง
2. การฝึกสอนจำเป็นต้องมีการให้นักศึกษาฝึกสอนได้ฝึกสอนในห้องเรียนจริง ๆ ภายใต้การควบคุมของอาจารย์นิเทศก์
3. นักศึกษาควรได้ร่วมจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนด้วย
4. ครูที่เลี้ยงกับนักศึกษาฝึกสอน ต้องมีการวางแผนในการสอนร่วมกันเสมอ

⁴⁰ Bandawal Juma Gul, " A Proposed Student Teaching Program for Teacher Training Institutions in Afghanistan, " Dissertation Abstracts , Vol. 35, No. 6 (December 1964), p. 3558 - A.

5. ต้องให้ครูที่เลี้ยงดูมีส่วนในการประเมินผลการฝึกสอนด้วย
6. ถ้าทำได้ ควรให้นักศึกษาฝึกสอนได้สอนหลายระดับชั้นด้วย

4. องค์ประกอบที่ช่วยในการนิเทศการฝึกสอน

เนื่องจากยังมีการศึกษาวิจัย หรือการค้นคว้าเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ช่วยในการนิเทศการสอนทั้งของไทยและต่างประเทศน้อยมาก และอีกแง่หนึ่ง องค์ประกอบเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันอยู่กับโครงสร้างและการดำเนินงานการฝึกสอนของสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ อยู่แล้วบางส่วน จึงมีผู้สนใจค้นคว้าศึกษาวิจัยส่วนนี้น้อยมาก แต่เท่าที่ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง ก็ได้พบแนวปฏิบัติ และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2508 มังกร ชาติประชา⁴¹ ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อโครงการฝึกหัดครูชนบท ในวิทยาลัยสวนกลาง ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาฝึกสอนส่วนมากออกไปฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทด้วยความสมัครใจ นักศึกษาฝึกสอนต้องการคำแนะนำในด้านการใช้อุปกรณ์การสอนเพิ่มเติม ต้องการการนิเทศอย่างใกล้ชิด ต้องการความร่วมมือจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และต้องการกำลังใจในการทำงาน

และในปีเดียวกันนี้ จิต ฤทธิไชสง⁴² ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจทัศนคติของนักศึกษาครู ป.กศ. ที่มีต่อโครงการฝึกหัดครูชนบท จากผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษา ป.กศ. มีทัศนคติที่ดีต่อการออกไปฝึกสอนชนบท และเสนอว่า ควรมีการเพิ่มวิชาให้นักเรียนที่จะต้องออกฝึกสอนเรียนมากขึ้น เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น

⁴¹ มังกร ชาติประชา, "ความคิดเห็นของนักเรียนฝึกสอนต่อโครงการฝึกหัดครูชนบทในพระนครชนบุรี ปีการศึกษา 2508" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

⁴² จิต ฤทธิไชสง, "การสำรวจทัศนคติของนักเรียนฝึกหัดครู ป.กศ. ที่มีต่อการฝึกสอนตามโครงการฝึกหัดครูชนบท" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2509).

ในปี พ.ศ. 2512 โรเบิร์ต กูเรวิทซ์⁴³ (Robert Gurevitch) ได้ศึกษา เรื่องการเตรียมครูที่จะออกไปสอนโรงเรียนในชนบท จากการศึกษาพบว่า โครงการฝึกหัดครู ชนบทมีความสำเร็จมาก แต่ก็มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหลายอย่างคือ

1. การดำเนินงานตามโครงการ มีปัญหาหลายประการ อันเนื่องมาจากองค์ประกอบ บางประการ เช่น นักศึกษาฝึกสอนขาดอาจารย์นิเทศก์ เพราะการคมนาคมไม่สะดวก ยานพาหนะ มีน้อย ทำให้ไปนิเทศก์น้อยครั้ง จำนวนอาจารย์นิเทศก์มีน้อย และบางคนไม่ออกไปนิเทศใน ชนบทอีกด้วย
2. หลักสูตรการศึกษา ยังต้องอิงกับส่วนกลาง ทำให้ปรับใช้ให้เข้ากับท้องถิ่น ไม่ได้ดีเท่าที่ควร

ในปี พ.ศ. 2510 สุมนา ไตลังคะ⁴⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหา นิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู โดยส่งแบบ สอบถามให้อาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบท 26 แห่งเป็นผู้ตอบ และปรากฏผลการ วิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ช่วยในการฝึกสอนได้ดังนี้

1. การบริหารงานและการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการฝึกหัดครูชนบทเท่าที่เป็นอยู่ ได้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ที่พอสมควร แต่ปรากฏว่ายังขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
2. ปัญหาที่อาจารย์นิเทศก์เผชิญคือ การขาดความรู้ทางด้านกระบวนการพัฒนาชนบท และผู้คนในท้องถิ่นขาดความกระตือรือร้น

⁴³ โรเบิร์ต กูเรวิทซ์, รายงานการสัมมนาเรื่องการศึกษาฝึกหัดครูในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรื , 2515)

⁴⁴ สุมนา ไตลังคะ, " การศึกษาปัญหาการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

3. กิจกรรมทางด้านการศึกษา เช่น การพัฒนาโรงเรียนชนบทของโรงเรียนในโครงการ พัฒนากันชนักเรียนฝึกหัดครูได้รับผลสำเร็จเป็นผลดี เป็นที่น่าพอใจเป็นส่วนมาก ส่วนการพัฒนาทางด้านความมีลักษณะเป็นผู้นำในชนบทไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในปี พ.ศ. 2517 สมประสงค์ ประสงค์เงิน⁴⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยส่งแบบสอบถามให้อาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 7 แห่ง จำนวน 179 คน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่ช่วยในการนิเทศการฝึกสอน สรุปได้ดังนี้

สิ่งที่ เป็นปัญหามากคือ ปัญหาการจัดหาโรงเรียนที่จะส่งนิสิตไปฝึกสอน ขยประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการฝึกสอน ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปนิเทศ การประชุมสัมมนาอาจารย์ใหญ่ อาจารย์พี่เลี้ยงก่อนออกฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงนิเทศการสอนไม่สม่ำเสมอ และไม่กล้าติชมการสอนของนิสิต และปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง คือการขาดแคลนอาจารย์นิเทศก์

จากเอกสารการสัมมนา หนังสือและงานวิจัยที่ได้นำมาเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่า อาจารย์นิเทศก์นั้นควรมีคุณลักษณะสำคัญ ๆ หลายประการ นับตั้งแต่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในความมุ่งหมายของการนิเทศการสอน มีความรักและศรัทธาในงาน มีอารมณ์มั่นคง หนักแน่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ รวมตลอดถึงการที่ต้องเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ในวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมออีกด้วย ส่วนในด้านบทบาทและภาระหน้าที่ในการเป็นอาจารย์นิเทศก์นั้น ก็มีภาระหน้าที่มากมายหลายประการ นับตั้งแต่การติดต่อประสานงานระหว่างวิทยาลัยกับโรงเรียนฝึกสอน การนิเทศนักศึกษาฝึกสอน การสัมมนานักศึกษาฝึกสอนและครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยงในปัญหาเกี่ยวกับการฝึกสอนซึ่งเป็นงานหลักแล้ว ยังอาจมีงานด้านบริการต่าง ๆ เพิ่มเติมแก่นักศึกษาฝึกสอนและโรงเรียนฝึกสอน และบางครั้งอาจารย์นิเทศก์ยังอาจทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของวิทยาลัยภายนอกวิทยาลัยอีกด้วย

⁴⁵ สมประสงค์ ประสงค์เงิน, " ปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

ในเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างและการดำเนินงานการฝึกสอน อาจแยกได้หลายประการ นับตั้งแต่การจัดสถานภาพของหน่วยงาน การกำหนดงานให้อาจารย์นิเทศก์ การเตรียมนักศึกษาก่อนออกฝึกสอน การติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมตลอดถึงการประเมินผลโครงการด้วย ส่วนในด้านองค์ประกอบที่ส่งเสริมการนิเทศการฝึกสอน ส่วนใหญ่มีส่วนคล้ายคลึงและเกี่ยวเนื่องอยู่กับโครงสร้างและการดำเนินงานการฝึกสอนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่เห็นเด่นชัดนอกเหนือออกไปได้แก่ เรื่องอัตรากำลังอาจารย์นิเทศก์ การจัดโรงเรียนฝึกสอน การจัดยานพาหนะและงบประมาณที่ใช้ในโครงการนิเทศการฝึกสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย